

Oponentský posudek

Petra Raymanová, Průběh a časování kardiovaskulární revoluce ve vybraných evropských zemích. Diplomová práce, Praha 2015, 117 s. a 25 příloh.

Petra Raymanové se ve své práci zaměřila na poměrně aktuální problematiku, neboť nemoci oběhové soustavy jsou v dnešní době celosvětově nejrozšířenější příčinou úmrtí, která se týká 30 % zemřelých osob. Cílem práce P. Raymanové bylo zmapovat změny úmrtnosti v Evropě v letech 1955-2010 v souvislostech s konceptem kardiovaskulární revoluce. Za tímto účelem vybrala čtyři státy, které jí zastupovaly čtyři regiony s předpokládaným odlišným vývojem, a to Francii jako zástupce západní Evropy, dále Itálii reprezentující jih, Švédsko naopak sever Evropy a konečně Československo (resp. Českou republiku) jako představitele východní a střední Evropy. Jako základní zdroj dat použila autorka WHO Mortality Database, z níž získala celkové počty zemřelých, počty zemřelých podle příčin, věkových skupin a pohlaví i počty živě narozených a střední stav populace. Při analýze těchto dat se autorka musela vyrovnat s převodem mezi čtyřmi revizemi MKN, které se ve sledovaném období uskutečnily.

Práce je členěna do šesti kapitol – kromě úvodu a závěru se autorka nejdříve zabývala úmrtností a s ní souvisejícími teoretickými koncepty a metody práce a zdroji dat. Za hlavní část je možné považovat dvě kapitoly – v první se P. Raymanová soustředila na vývoj úmrtnosti ve sledovaných čtyřech státech podle skupin příčin úmrtí a ve druhé se zaměřila na samotnou úmrtnost na nemoci oběhové soustavy. Práci doplňuje poměrně rozsáhlý seznam použité literatury a zdrojů, stejně jako graficky pečlivě zpracované přílohy.

V úvodu práce si P. Raymanová stanovila celkem sedm hypotéz, které se rozhodla ověřit při analýze vývoje úmrtnosti ve vybraných státech. Podstatou těchto hypotéz bylo ověřit vztah mezi úmrtností na nemoci oběhové soustavy a úmrtností na další příčiny, především na novotvary a infekční a parazitární nemoci. Kromě toho autorka vyslovila předpoklad, že úmrtnost na nemoci oběhové soustavy vykazuje rozdílný průběh v různých evropských částech a že se tyto regiony liší i věkem, v němž je úmrtnost na jednotlivé příčiny smrti spadající do nemocí oběhové soustavy realizována. Hlavní metodou se jí stala přímá metoda standartizace a dále dvourozměrná dekompozice podle J. H. Pollarda. Vedle toho autorka vypočítala úmrtnostní tabulky, které jí posloužily ke stanovení středního věku při úmrtí, pro skupiny příčin úmrtí i k výpočtu intervalové naděje dožití.

Na základě provedené analýzy autorka poměrně přesvědčivě prokázala, že vývoj úmrtnosti na kardiovaskulární choroby v bývalém Československu, resp. v následné České republice se poměrně výrazně odlišoval od časování kardiovaskulární revoluce ve zbylých evropských regionech. Ke snižování úmrtnosti v Československu začalo docházet až na konci 80. let 20. století, přičemž podobný trend v ostatních sledovaných zemích je možné pozorovat již od 50. let 20. století. Nicméně nelze říci, že by ve zbylých evropských státech kardiovaskulární revoluce probíhala naprosto identicky. Zajímavé je zjištění, že původní autorčina hypotéza o tom, že nejvyšší úmrtnost z kardiovaskulárních chorob budou mít na svědomí ischemické nemoci srdeční, se potvrdila pouze v případě Československa/Česka a Švédska. U Francie a Itálie jsou významnější cévní onemocnění mozku, nicméně nejvyšší podíl zemřelých na kardiovaskulární choroby spadá do skupiny ostatní onemocnění srdce. Za velmi důležitý závěr, který vyplynul z výzkumu Petry Raymanové, považuji konstatování o zvyšujícím se významu nemocí nervové soustavy, který souvisí s dalším současným trendem, totiž stárnutím populace, což si autorka velmi správně uvědomuje a vyslovuje domněnku,

že zvyšování významu nemocí nervové soustavy představuje nový trend, který bude zřejmě v budoucnu posilovat.

Domnívám se, že Petra Raymanová svou prací ukázala, že si osvojila metody potřebné pro práci s demografickými soubory dat. Nicméně při pohledu na její pečlivou práci poněkud zamrzí, že se více nepokusila předložená data interpretovat. Autorka se většinou spokojila pouze s popisem výsledků, k nimž došla, a s konstatováním rozdílů, které jí z analýzy dat vyplynuly. Poněkud se však vyhýbá zamyšlením se nad příčinami tohoto odlišného vývoje. Určitý náznak hodnocení se až na výjimky (s. 51) objevuje pouze při popisu dat vztahujících se k Československu, resp. Česku (např. s. 49, s. 58).

Určité nedostatky shledávám i v koncipování úvodu a závěru práce, z jejichž znění se zdá, že si autorka úplně není jistá funkcí obou částí. V úvodu se jí totiž objevují pasáže, v nichž hodnotí dosažení stanoveného cíle, naopak v závěru poměrně podrobně popisuje teorii epidemiologického přechodu, což by se spíše hodilo do úvodu. V úvodní části práce se vyskytují i další drobné nepřesnosti, které však nemají podstatnější vliv na celkovou kvalitu práce (např. datování průmyslové revoluce do 18. století). Některé z těchto či dalších nepřesností lze však spíše přičítat neobratnosti při stylistice, která je v práci celkově spíše ojedinělá. Rovněž jazyková úroveň práce je velmi dobrá – práce je až na výjimky (s. 21) bez hrubých gramatických chyb.

Vzhledem k tomu, že práce Petry Raymanové dle mého názoru splnila formální i obsahové požadavky kladené na diplomovou práci, doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 5. 9. 2015

doc. PhDr. Alice Velková, Ph.D.